

Ούτε ανταμοιβή ούτε τιμωρία – Φρανσίσκο Φερέρ

«ΟΥΤΕ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ, ΟΥΤΕ ΤΙΜΩΡΙΑ». ΠΑΡΑΤΙΘΕΤΑΙ ΕΔΩ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΦΕΡΡΕΡ
«THE ORIGIN AND IDEALS OF THE MODERN SCHOOL»

Ferrer, Francisco (1913). The Origins and Ideals of the Modern School. Μετάφραση από τα Ισπανικά στα Αγγλικά: Joseph McCabe, σελίδες 55-59, London Watts & Co.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.

ΟΥΤΕ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ ΟΥΤΕ ΤΙΜΩΡΙΑ

Η ορθολογική εκπαίδευση (rational education) είναι πάνω απ' όλα ένας τρόπος άμυνας απέναντι στο λάθος και την άγνοια. Το να αγνοείς την αλήθεια και να δέχεσαι παραλογισμούς, είναι δυστυχώς συνηθισμένο φαινόμενο στην κοινωνία· σε αυτό οφείλουμε το διαχωρισμό σε κοινωνικές τάξεις και το διαρκή ανταγωνισμό συμφερόντων. Έχοντας δεχθεί και κάνει πράξη την κοινή εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών, φτωχών και πλούσιων -έχοντας δηλαδή ξεκινήσει από την αρχή της αλληλεγγύης και της ανισότητας- δεν είμαστε προετοιμασμένοι για τη δημιουργία μίας νέας ανισότητας. Έτσι στο Μοντέρνο Σχολείο δεν θα υπάρχουν ούτε ανταμοιβές ούτε τιμωρίες· δεν θα υπάρχουν εξετάσεις για να φουσκώνουν τα μυαλά μερικών παιδιών με το βαθμό «άριστα», να δώσουν σε άλλους τον κοινότυπο τίτλο «καλά» και να κάνουν άλλους δυστυχισμένους με μία συνείδηση ανικανότητας και αποτυχίας.

Αυτά τα στοιχεία των υπαρχόντων επίσημων και θρησκευτικών σχολείων, που συμφωνούν με το συντηρητικό περιβάλλον και τους στόχους του, δεν μπορούν για τους λόγους που έχω αναφέρει να γίνουν δεκτά στο Μοντέρνο Σχολείο. Επειδή δεν μορφώνουμε για ένα συγκεκριμένο σκοπό, δεν μπορούμε να ορίσουμε την ικανότητα ή την ανικανότητα ενός παιδιού. Όταν διδάσκουμε φυσικές επιστήμες ή τέχνη ή εμπόριο ή κάποιο αντικείμενο που χρειάζεται ειδικές συνθήκες, μία εξέταση μπορεί να είναι χρήσιμη και ίσως υπάρχει κάποιος λόγος για να δοθεί κάποιο πτυχίο ή να το αρνηθεί κανείς. Αυτό ούτε το επιβεβαιώνω ούτε το αρνούμαι. Αλλά στο Μοντέρνο Σχολείο δεν υπάρχει τέτοια εξειδίκευση. Χαρακτηριστικό του σχολείου, που το ξεχωρίζουν ακόμα και από άλλα που ίσως θεωρούνται προοδευτικά, είναι ότι σε αυτό οι πτυχές ενός παιδιού θα αναπτυχθούν ελεύθερα χωρίς να υπαχθούν σε κάποιο δόγμα ούτε καν στις πεποιθήσεις των δασκάλων και του ιδρυτή του σχολείου. Κάθε μαθητής θα φύγει από το σχολείο και θα πάει στην κοινωνική ζωή με την ικανότητα να ορίζει τον εαυτό του και να κατευθύνει τη ζωή του σε όλα τα πράγματα.

Έτσι εάν εμποδιζόμασταν να δίνουμε βραβεία δεν θα μπορούσαμε να βάζουμε τιμωρίες και κανείς δεν θα ονειρευόταν κάτι τέτοιο στο σχολείο μας εάν η ιδέα δεν είχε προταθεί από τους έξω. Μερικές φορές έρχονται σε μένα γονείς με την παροιμιώδη έκφραση στα χείλη τους «τα γράμματα μαθαίνονται με αίμα» (Letters go in with blood) και παρακαλάνε να τιμωρήσω τα παιδιά τους. Άλλοι γονείς γοητευμένοι από το ταλέντο του παιδιού τους θέλουν να το δουν να διακρίνεται σε εξετάσεις και να κερδίζει

μετάλλια. Αρνηθήκαμε να δεχτούμε τόσο την τιμωρία όσο και τα έπαθλα και ξαποστείλαμε τους γονείς. Αν κάποιο παιδί επιδείκνυε ιδιαίτερα χαρίσματα, επιμέλεια, τεμπελιά ή κακή συμπεριφορά του δείχναμε την ανάγκη της συναίνεσης με την ευημερία του -ή τη δυστυχία της έλλειψής της- και ο δάσκαλος μπορεί να μιλούσε στα παιδιά σχετικά με αυτό το θέμα. Τίποτα παραπάνω δεν γινόταν και οι γονείς σιγά σιγά συμφιλιώνονταν με το σύστημα του σχολείου, αν και πολλές φορές τα ίδια τα παιδιά τους τούς διόρθωναν στα λάθη και τις προκαταλήψεις τους.

Βέβαια οι παλιές προκαταλήψεις επανέρχονταν διαρκώς και είδα ότι έπρεπε να επαναλάβω τα επιχειρήματα μου στους γονείς των νέων μαθητών. Έγραψα λοιπόν το εξής άρθρο στο Bulletin:

Οι συμβατικές εξετάσεις που συνηθίσαμε να βλέπουμε να γίνονται στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς και που οι πατεράδες μας τις θεωρούσαν τόσο σημαντικές, δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα. Κι αν έφεραν ήταν αρνητικό. Αυτές οι λειτουργίες και οι συνοδευόμενες τελετουργίες φαίνεται πως καθιερώθηκαν με μόνο σκοπό να ικανοποιήσουν τη ματαιοδοξία των γονιών και τα εγωιστικά συμφέροντα πολλών δασκάλων και για να βασανίζουν τα παιδιά πριν τις εξετάσεις και να τα αρρωσταίνουν μετά. Κάθε πατέρας θέλει να παρουσιάζεται το παιδί του σε κοινό σαν ένα από τα παιδιά θαύματα του κολεγίου και το κοιτάζει με περηφάνια σαν να είναι ένα σπουδαγμένο άτομο σε μινιατούρα. Δεν αντιλαμβάνεται ότι για ένα δεκαπενθήμερο το παιδί υφίσταται φοβερά βασανιστήρια. Όπως φαίνονται τα πράγματα εξωτερικά, δεν φαίνεται αυτό το βασανιστήριο, αφού ούτε μια γρατσουνιά δεν είναι ορατή στο δέρμα...

Η άγνοια του γονιού σχετικά με τη φυσική διάθεση του παιδιού και η φαυλότητα της πράξης του να το βάλει σε άσχημες συνθήκες έτσι ώστε τεχνηέντως να διεγερθούν οι διανοητικές του δυνάμεις, ειδικά στη σφαίρα της μνήμης, εμποδίζουν το γονιό απ το να δει, ότι αυτή η μέθοδος κατάταξης μπορεί, όπως έχει συμβεί σε πολλές περιπτώσεις, να οδηγήσει σε αρρώστια και σε ηθικό αν όχι φυσικό θάνατο του παιδιού.

Από τη άλλη πλευρά η πλειοψηφία των δασκάλων, που αναμασούν στερεότυπα αντί να είναι ηθικοί πατεράδες των μαθητών τους, ενδιαφέρονται για τις εξετάσεις για προσωπικό συμφέρον και για οικονομικό όφελος. Στόχος τους είναι να αποδείξουν στους γονείς και το κοινό ότι το παιδί με τη δική τους καθοδήγηση έμαθε πολλά, η γνώση του αυξήθηκε σε ποσότητα και ποιότητα περισσότερο απ ότι θα περίμενε κανείς σ αυτά τα τρυφερά χρόνια και μάλιστα στο τόσο σύντομο διάστημα που ο δάσκαλος το έχει στα χέρια του.

Οι δάσκαλοι εκτός από αυτή τη αξιολύπητη ματαιοδοξία που ικανοποιείται σε βάρος της ηθικής και φυσικής ζωής των παιδιών, αγωνιούν να εισπράξουν κομπλιμέντα από τους γονείς και το υπόλοιπο ακροατήριο, που δεν γνωρίζει τίποτα για τη πραγματική κατάσταση των πραγμάτων, σαν ένα είδος διαφήμισης του γοήτρου του συγκεκριμένου σχολείου.

Με λίγα λόγια είμαστε αντίθετοι με δημόσιες εξετάσεις. Στο σχολείο μας κάθε τι πρέπει να γίνεται προς όφελος του μαθητή. Κάθε τι που δεν οδηγεί σε αυτό το σκοπό θα πρέπει να αποκλείεται από το φυσικό πνεύμα της θετικής εκπαίδευσης. Οι εξετάσεις δεν κάνουν καλό και βλάπτουν πολύ το παιδί. Εκτός από την αρρώστια που ήδη αναφέρθηκε ότι προκαλούν, υποφέρει το νευρικό σύστημα του παιδιού και ένα είδος προσωρινής παράλυσης πλήττει τη συνείδησή του λόγω του ανήθικου χαρακτήρα της εξέτασης.

Ματαιοδοξία προκαλείται σε όσους πετύχουν καλά αποτελέσματα, φθόνος και ταπείνωση παρεμποδίζουν την ομαλή ανάπτυξη όσων αποτύχουν και σε όλους διαχέεται το μικρόβιο που οδηγεί σε εγωισμό.

Σε μια κατοπινή έκδοση του Bulletin χρειάστηκε να επανέλθω με τα εξής:

Λαμβάνουμε συχνά επιστολές από Εργατικές Εκπαιδευτικές Ενώσεις (Workers' Educational Societies) και από Republican Fraternities που ζητάνε οι δάσκαλοι να σωφρονίζουν τους μαθητές στο σχολείο μας. Εμείς αηδιάζουμε όταν στις εκδρομές μας συναντάμε υλικές αποδείξεις αυτού του αιτήματος: έχουμε δει παιδιά στα γόνατα και σε άλλες στάσεις τιμωρίας.

Αυτές οι παράλογες και αταβιστικές πρακτικές πρέπει να εξαφανιστούν. Η μοντέρνα παιδαγωγική συνολικά τις απαξιώνει. Οι δάσκαλοι του Μοντέρνου Σχολείου και αυτοί που ζητούν συστάσεις για να δουλέψουν σε άλλα παρόμοια, θα πρέπει να αποφεύγουν κάθε ηθική ή υλική τιμωρία, με την κύρωση μάλιστα να απορριφθούν για πάντα ως ακατάλληλοι. Επιπλήξεις, ανυπομονησία και θυμός θα πρέπει να εξαφανιστούν, μαζί με τον αρχαίο τίτλο «κύριε» (master). Στα ελεύθερα σχολεία όλα θα πρέπει να σχετίζονται με τη ειρήνη, τη χαρά και την αδελφότητα. Πιστεύουμε ότι αυτό είναι επαρκές ώστε να μπει ένα τέλος σε αυτές τις πρακτικές που είναι αταίριαστες με ανθρώπους που το μοναδικό τους ιδανικό είναι η εκπαίδευση μιας γενιάς που πρόκειται να εγκαθιδρύσει μια συντροφική, αρμονική και δίκαιη κοινωνία.

el paso ελευθεριακό παιδικό στέκι Απρίλης 2008